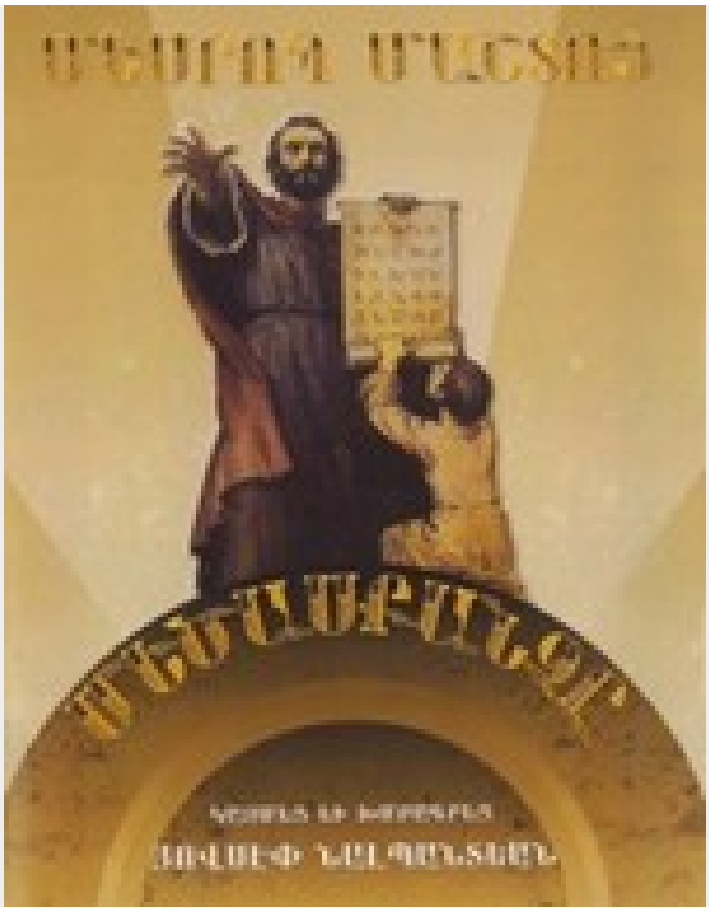
ՀԱԼԷՊԷՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐ. «ՅՈՎՍԷՓԻՆ ԵՐԱԶԸ...»

Posted on November 2, 2013 by Keghart

Category: Opinions

Հրայր Ճէպէճեան, Կիպրոս, 01 Նոյեմբեր 2013

1976 Հալէպ: Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին պատճառով շատ մը լիբանանահայեր ապաստան գտան Հալէպ, նաեւ՝ Սուրիոյ տարբեր քաղաքներ: Ներկայ օրերուն կրկնուող պատմութեան մէկ յետադարձ ակնարկ մը ընելով, մենք՝ լիբանանահայերս ալ որոշ թիւով Հալէպի հայկական վարժարանները սկսանք յաճախել, ինչպէս այսօր բաւական է թիւը սուրիահայերուն՝ լիբանանահայ դպրոցներուն մէջ:

Իմ ալ պարագաս տարբեր չեղաւ: Նոր շրջանաւարտ եղած էի Հայ աւետարանական կեդրոնական բարձրագոյն վարժարանէն, տակաւին հազիւ ամիս մը անցած էր Բ. պաքալորէայի դասարանէն, երբ ընդմիջուեցաւ ամէն ինչ, եւ ստիպուեցանք ընտանեօք ապաստան գտնել Հալէպ քաղաքին մէջ: Սկսայ յաճախել Հալէպի Լազար Նաճարեան եւ Գալուստ Կիւլպէնկեան վարժարանը: Լեզուական դասերուն ընտելացայ, բայց գիտական եւ թուաբանական դասապահերը դարձան իսկական «ճգնաժամեր»... Ամէն ինչ արաբերէն ըլլալով՝ շատ դժուար եղաւ հետեւիլ նիւթերուն եւ տեսութիւններուն: Մինչ տեղ-տեղ կը փորձէի եզր մը գտնել սորված անգլերէն տարբերակիս եւ դասաւանդուած արաբերէնին միջեւ, գրեթէ միշտ ուշացած կ՛ըլլայի, քանի որ ուսուցիչը արդէն անցած կ՛ըլլար այդ մասը, զոր ես փորձած էի հազիւ հասկնալ...

Հրայր Ճէպէճեան, Կիպրոս, 01 Նոյեմբեր 2013

1976 Հալէպ: Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին պատճառով շատ մը լիբանանահայեր ապաստան գտան Հալէպ, նաեւ՝ Սուրիոյ տարբեր քաղաքներ: Ներկայ օրերուն կրկնուող պատմութեան մէկ յետադարձ ակնարկ մը ընելով, մենք՝ լիբանանահայերս ալ որոշ թիւով Հալէպի հայկական վարժարանները սկսանք յաճախել, ինչպէս այսօր բաւական է թիւը սուրիահայերուն՝ լիբանանահայ դպրոցներուն մէջ:

Իմ ալ պարագաս տարբեր չեղաւ: Նոր շրջանաւարտ եղած էի Հայ աւետարանական կեդրոնական բարձրագոյն վարժարանէն, տակաւին հազիւ ամիս մը անցած էր Բ. պաքալորէայի դասարանէն, երբ ընդմիջուեցաւ ամէն ինչ, եւ ստիպուեցանք ընտանեօք ապաստան գտնել Հալէպ քաղաքին մէջ: Սկսայ յաճախել Հալէպի Լազար Նաճարեան եւ Գալուստ Կիւլպէնկեան վարժարանը: Լեզուական դասերուն ընտելացայ, բայց գիտական եւ թուաբանական դասապահերը դարձան իսկական «ճգնաժամեր»... Ամէն ինչ արաբերէն ըլլալով՝ շատ դժուար եղաւ հետեւիլ նիւթերուն եւ տեսութիւններուն: Մինչ տեղ-տեղ կը փորձէի եզր մը գտնել սորված անգլերէն տարբերակիս եւ դասաւանդուած արաբերէնին միջեւ, գրեթէ միշտ ուշացած կ՛ըլլայի, քանի որ ուսուցիչը արդէն անցած կ՛ըլլար այդ մասը, զոր ես փորձած էի հազիւ հասկնալ...

Դասապահերու ընկալումը եթէ մէկ կողմէ դժուար էր, բայց դասընկեր-

դասընկերուհիներուս բարեկամութիւնը եւ ջերմ վերաբերմունքը կը մոռցնէր ամէն դժուարութիւն եւ նեղութիւն: Այս բոլորին կողքին, մեծապէս վայելեցի հալէպահայերուն սրտի մօտիկութիւնը, որ հարազատ էր եւ շատ հաղորդական:

Այդ դասընկերներուս շարքին էր Յովսէփ Նալպանտեանը:

Միջահասակ, թուխ եւ խիտ մազերով, յանդուգն եւ համարձակ: Ազգային, հայրենասիրական շեշտուած ջիղ եւ նկարագիր ունեցող տղան էր, եւ ինչպէս մենք բոլորս մեր երիտասարդական տարիքի սեմին էինք, ինքն ալ աշխուժ եւ տաքարիւն էր: Ունէր տեսակէտ մեր ազգային կեանքը յուզող հարցերուն նկատմամբ, ներառեալ՝ կուսակցական եւ գաղութային մտահոգութիւններ: Բայց Յովսէփ ունէր աւելին: Բացայայտ էր հայագիտութեան, գրականութեան եւ մատենագրութեան հանդէպ իր խորունկ սէրը: Յովսէփին աշխարհն ու հետաքրքրութիւնն էին անոնք: Դպրոցի դասապահերէն ետք իրեն կը հանդիպէի նաեւ հօրեղբօրս՝ տոքտ . Ռոպէր Ճէպէճեանին գրադարանը, ուր կար հալէպահայ մամուլի եւ գրական մատենագիտական հարուստ հաւաքածոյ: Յովսէփ շատ ժամանակ կ՛անցընէր գրադարանին մէջ՝ կատարելով սերտողութիւններ: Կը յիշեմ հալէպահայ ուսուցիչ եւ կրթական մշակ Հայկ Պարիկեանը, որ բարձր կը գնահատէր Յովսէփին հետաքրքրութիւնը եւ աշխատանքը: Հօրեղբօրս քանիցս ըսած է. «Նալպանտեանին տղան է եւ լաւ տղայ է...»:

Չկրցայ երկար «տոկալ» Լազար Նաճարեան վարժարանին մէջ: Անկարելի էր արաբերէնով շարունակել դասընթացքները: Յարմար տեսանք Պէյրութ վերադառնալ, եւ ինչպէս որ վարժուած էինք այդ օրերուն լիբանանեան պատերազմին հանգրուանային խաղաղութիւն-պատերազմ իրավիճակներուն, շարունակել ուսումս հոն:

Հալէպի հետ կապս ու այցելութիւններս երբեք չխզուեցան: Ընդհակառակը, աշխատանքային-եկեղեցական ու միութենական այլ պարտականութիւններով յաճախ Հալէպ կը գտնուէի: Բայց պէտք է ըսեմ, որ դասընկերներուս հետ յարաբերութիւններս չշարունակուեցան եւ չլսեցի ոեւէ մէկէն, ներառեալ Յովսէփէն, մինչեւ ապրիլ 2013:

Յանկարծ ելեկտրոնային նամակով ստացայ կարճ երկտող մը... Յովսէփ Նալպանտեանն էր... Երկտողը երեւի «կարճ» էր, քանի որ Յովսէփ կ՛ուզէր վստահ ըլլալ, թէ զինք պիտի յիշէի՞ 37 տարիներ ետք:

Ժողովրդական ասացուածքը որքա՜ն իրական է: «Լեռները իրարու չեն հանդիպիր, բայց մարդիկ՝ անպայման...»: 37 տարիներ ետք դարձեալ հանդիպիլ Յովսէփին հետ, թէկուզ՝ համացանցի միջոցով: Յովսէփը կը հետեւի իմ գրութիւններուս եւ կ՛ըսէ. «Ինչպէ՞ս ես, ես ուրախ եմ, որ որակաւոր յօդուածներ կը գրես: Յաճախ կը կարդամ»: Յօդուածներուն մէջէն ու անոնց միջոցով Յովսէփը ուզած է կապերը վերահաստատել իր երբեմնի, թէկուզ կարճ ժամանակաշրջանի համար, դասընկերոջ հետ:

Չուշացաւ Յովսէփին պատմութիւնը: Լազար Նաճարեան վարժարանը աւարտելէ ետք մեկնած է Երեւան եւ վկայուած է պետական համալսարանի բանասիրական

բաժանմունքէն՝ իբրեւ գրականագէտ: Իբրեւ հայոց լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչ, ծառայած է 18 տարիներ, հայկական տարբեր վարժարաններու մէջ, Հալէպ եւ Աղեքսանդրիա, նաեւ եղած է տնօրէն Հալէպի Մեսրոպեան վարժարանին: 1993-ին հաստատուած է Լոս Անճելըս, ուր ժամանակ մը պարապած է դարձեալ ուսուցչութեամբ: Ներկայիս լման ժամանակով կը զբաղի հրատարակչական-ստեղծագործական աշխատանքով:

Յովսէփին ընտրած մասնագիտութիւնը եւ այդ մասնագիտութեան նկատմամբ իր հաւատարմութիւնն ու խանդավառութիւնը երբեք չզարմացուցին զիս: Յստակ էր իր գծած կեանքի ճամբան, երբ տակաւին Հալէպ միասին նոյն վարժարանին մէջ էինք: Բայց այն, ինչ որ զիս քաջալերեց, իր նուիրուածութիւնն էր իր «առաքելութեան» նկատմամբ, եւ այդ նուիրումին արգասիքը՝ վերջին 13 տարիներուն հրատարակած իր 12 անուն գիրքերը: Առաջին 6 հատորները «Լոյս» հանրագիտակներն են՝ 2062 էջ, եւ որոնք հրատարակուած են 11 անգամ, 16,800 տպաքանակով: 7-8-րդ գիրքերը՝ մէկ կողքի տակ, մատենագիտութիւն: 9-րդը Յովհաննէս Շիրազի «Հայոց տանթէականը» անտիպ 62 տողերով: 10-րդը «Հայոց լեզու» ժողովածու, 377 էջ:

11-րդը «Ուղղագրութեան նիւթերու ժողովածու. ուղղագրական բառարան»: Իսկ 12-րդը՝ «Մեսրոպ Մաշտոց – մեծասքանչը»՝ 680 էջ, Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1650-ամեակին նուիրուած, եւ որ ի մի բերած է հայոց լեզուին նուիրուած բազմաթիւ բանաստեղծութիւններ, արձակ եւ ասոյթներ:

Եթէ մէկ կողմէ կար հսկայական աշխատանք եւ յոգնութիւն, բայց կար նաեւ Յովսէփին յուսահատութիւնը եւ ապրած յուսախաբութիւնը: Յովսէփ չուշացաւ բաժնեկցելու այդ բոլորը ինծի հետ: «Հրայր ջան, կը տառապիմ գիրքերս տարածելու եւ վաճառելու հարցերով: Շատ դժուար է, շա՛տ...»:

Աստուածաշունչի Հին Կտակարանի հերոսներէն է «Յովսէփը»: «Յովսէփը» երազի եւ տեսիլքի մարդն էր, որ հաւատաց իր ժողովուրդին ազատութեան եւ ստրկութեան վիճակէն դուրս բերելու հրամայականին: «Յովսէփին երազը» իր ժողովուրդին բարօրութեան համար էր: «Յովսէփ» հաւատաց, թէ իր «երազը» կրնայ իրականանալ, եւ աշխատեցաւ այդ ուղղութեամբ: Բայց ան ըրաւ աւելին: Հաւատարիմ մնաց «իրականացած» երազը իրական կեանքի մէջ դնելու գործընթացին ու անոր:

Հայուն ներկայ ժամանակահատուածին մէկ հսկայ հրամայականներէն է այս մէկը: «Յովսէփին երազը...»: Հայը պէտք ունի այս «երազը» ու «տեսիլքը» տեսնողներուն, բայց նաեւ զանոնք «իրականացած» տեսնելու եւ դարձնելու հաւատարմութեան եւ յարատեւութեան: «Երազը», ուր ոչ միայն պէտք է տեսնել հայը իր «վաղուան օրուան» մէջ, այլ նաեւ հայուն գոյապայքարները՝ իրենց տարբեր բնոյթով եւ բնագաւառներով՝ «իրականացած» վիճակին հասցնելու տեսլականը:

Յովսէփ Նալպանտեան իր աշակերտական տարիներէն սկսեալ ունէր իր «երազ»-ը: Ան

իրականացուց այդ «երազը»՝ իր ամբողջ կեանքը նուիրելով հայ ժողովուրդի գրական-մատենագիտական եւ քերականական բնագաւառներուն: Ան մինչեւ օրս կը փորձէ հաւատարիմ մնալ իր «երազին»՝ հաւատալով «հայուն վաղուան օրուան» տեսլականին, նոյնիսկ եթէ «շատ դժուար է, շա՜տ...»: Եւ այս երազին իրականացման ճամբան երբեք դիւրին չէ...

«Յովսէփին երազը»... նաեւ անպայմանօրէն՝ հայունը...

Հայը ուրիշ ելք չունի, բացի միայն հաւատալ եւ հաւատարիմ մնալ «Յովսէփի երազին» եւ զայն իրականացած տեսնելու տեսլականին:

«Յովսէփին» ու Յովսէփներուն երազը հայուն ամբողջական երազն է, որուն արժէ ո՛չ միայն հաւատալ եւ հաւատարիմ մնալ, նաեւ՝ ապրիլ ու իրականացնել զայն:

Մինչ այդ, շնորհակալութի՛ւն Յովսէփ Նալպանտեանին երազին եւ կեանքին համար: